

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
СУ „Св. св. Кирил и Методий“ гр. Средец, обл. Бургас, ул. „В. Коларов“ 168
тел. 0892237380 - директор; 05551/36-02 - ЗДУД; 0892237386 - канцелария;
ел. поща: info-201104@edu.mon.bg; сайт: www.susredets.org

Утвърждавам:
Владислава Щанева
Директор

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО

В СУ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ ГР. СРЕДЕЦ

/ в съответствие със Заповед № РД-09-5906/28.12.2017 г. на министъра на
образованието и науката /
2023/2024 учебна година

Механизмът е приет от Педагогическия съвет с Протокол № 16/13.09.2023г.

ЦЕЛ: Създаване на сигурна образователна среда в училището чрез превенция и интервенция на насилието и тормоза между децата и учениците.

ОСНОВЕН ПРИНЦИП: Прилагане на последователна и целенасочена политика за справяне с насилието и тормоза, която да се споделя и изпълнява от всички участници в образователния процес.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА

Какво е насилие?

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен. Видовете насилие са: физическо, психическо, сексуално и пренебрегване.

Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници, в отсъствието на възрастен. Тормозът се определя като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин“.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставяще травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Характеристики на тормоза:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен акт на насилие.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

- **Физически тормоз** – бълкане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение. Този вид тормоз възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне са насочени към тях.
- **Психически тормоз** – подмятане, подигравки, закачане, омаловажаване, заплахи, обиди, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словестни изрази, които имат за цел да унижат и осъкърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност,увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група – под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоза.

Този вид насилие и тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като не са така видими, а и децата нямат нагласата да ги споделят.

- **Сексуален тормоз** – всяка форма на нежелано словестно, несловестно или физическо поведение съсексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща, унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуални прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т. н. до по-екстремни форми на нападение и насилие.
- **Кибернасилие и Кибертормоз** – насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профил, обиди, разпространяване на слухове в социалните мрежи и др. Ако детето е въвлечено в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори по-унизителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен на много по-голям кръг от хора.

По-голяма част от ситуацията на тормоз могат да бъдат овладяни от учителите, а някои и от самите деца. Всяка намеса изиска внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничават случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват, без активно да участват.

Оценка на ситуацията

- Ако децата се закачат, бутат или бълскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.
- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянна доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.
- Ако детето/ученикът не се чувстват добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.
- Ако детето/ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и то или тя не спират да се подиграват, тогава става дума за тормоз.
- Ако детето/ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.
- Ако едно дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по-властно, това може да е тормоз.

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение

може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните мерки.

Признания, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

- Различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- Неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- Безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- Loша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;
- Прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- Влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- Влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- Чести отсъствия от определени часове;
- Детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връсниците си;
- Агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на внимание, упорито непослушание, самонараняване;
- Внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или нивото на развитие на детето;
- Бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- Загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- Употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване /постоянно обличане на едни и същи дрехи, отказ да сресва косата си/;
- Психоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен;
- Разни прояви на сексуализирано поведение /имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т. н., които са нехарактерни за съответната възраст/
- Наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. ПОЛИТИКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

В СУ „Св. св. Кирил и Методий“ има изградена и се прилага цялостна политика за развитие на училищната общност чрез подкрепа на личностното развитие на детето и ученика, изграждане на позитивна образователна среда и утвърждаване на позитивна дисциплина. Част от тази политика е превенцията и интервенцията на насилието и тормоза между децата в учениците в училище.

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието

- Създаване на позитивна култура и климат в училището;
- Повишаване осведомеността на всички участници в училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
- Разработване на система за превенция, която да създаде условия за превантивна работа с отделни класове и включване на учениците в различни образователни дейности, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоовношениата, кое поведение е приемливо и кое – не, как да се реагира да се реагира на неприемливо поведение;
- Създаване на система за интервенция като се разработят и разяснят правила и процедури във връзка с всяка проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;
- Създаване на система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуацията на насилие и тормоз;
- Развиване на устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници във образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с външни за училището служби, организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурство в учебното заведение.

Действия по превенция

на ниво клас/група

1. Създаване на правила на поведение на класа/групата, които да бъдат поставени на видно място в класната стая.
2. В плана за час на класа, в програмата по гражданско образование, в извънкласните и извънучилищни мероприятия да се предвидят дейности, чиято цел е да се създаде пространство, в което се говори открыто за тормоза. Да се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие, като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. /дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит/
  - 2.1. Правата на децата и отговорностите, които те създават по отношение на околните.
  - 2.2. Ценностите – какво са, какви могат да бъдат, как се проявяват в поведението, как се прилагат в ежедневието?
  - 2.3. Какво представлява насилието и тормозът, разпознаваме ли ги, как можем и на кого да съобщаваме в случаи на насилие и тормоз?
  - 2.4. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевши и наблюдалите?
  - 2.5. Как се чувстваме, когато видим проява на насилие и тормоз и какво правим? Какво можем да направим?

3. Провеждане на тематични родителски срещи.

на ниво училище

1. Създаване на единни училищни правила.
2. Включване на извънкласни и извънучилищни дейности в Годишния план на СУ “Св. св. Кирил и Методий” гр. Средец.
3. Подобряване системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз.
4. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти.
5. Работа с родителите за превенция.
  - 5.1. Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват.
  - 5.2. Покана към родители, които да се включат, като представят своите професии, хобита, интереси, така че да направят видима връзка между образоването и приложението му в живота.
  - 5.3. Идентифициране на родители, които могат да бъдат посредници за осъществяване на връзка между училището и други организации и институции.
  - 5.4. Уведомяване на родителите на участниците в ситуация на насилие и тормоз, както и предприетите от училището действия за разрешаване ѝ. В случай, че родителите отказват да съдействат или по някакъв начин възпрепятстват действията на училището, учителят следва да се обърне към координационния съвет и случая да се обсъди.

Действия по интервенция

на ниво клас

1. Обсъждане между децата/учениците и учителя на класа с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения.
2. Съвместни действия между класен ръководител или учител и педагогически съветник и включване на външни специалисти.
3. Използване на посредник при разрешаване на конфликти.
4. Провеждане на тематична родителска среща.

на ниво училище

1. Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията. В него се документират единствено ситуацията, съответстващи на второ и трето ниво според приетата квалификация.
2. Свикване на координационния съвет и извършване на анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза.
3. Иницииране на индивидуълна работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск и осигуряване на допълнителна подкрепа за личностното му развитие.
4. Насочване на случая към други служби – при случаи от трето ниво и по преценка от второ ниво.

Всеки работещ в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на институцията.

III. Класификация на формите на насилие и тормоз и приемане на съответни действия

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
<p>Първо ниво НИСКО НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА</p> <p>-форми на физическо насилие: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подриване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост.</p> <p>-форми на психическо насилие: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, подигравки, унижение, заплахи, нецензурни/неприлични коментари, измисляне на прякори, изключване от групови или съвместни дейности, разпространяване на слухове.</p> <p>-форми на сексуалено насилие: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст, съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия.</p> <p>-форми на кибернасилие: обидни колажи, снимки, видеа, коментари, обаждания и</p>	<p>Действията се предприемат автономно от кл. р-л или учител заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа индивидуална, за група ученици или за целия клас.</p> <p>При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват.</p> <p>Ако педагогическата работа не дава резултат, насилственото поведение се повтаря, последствията са по-серииозни, то тогава следва да се предприемат действия, предписани за ситуации от нива две и три.</p>	<p>Ситуациите от първо ниво не се регистрират.</p>	<p>1.Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички ученици. 2.Класният ръководител/учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. 3.Уведомяване на родител от класния ръководител/учителя. 4.Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците от класния ръководител/учителя. 5.Мерки и действия от страна на класен р-л – намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6.Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.</p>

<p>изпращане на обидни съобщения в социалните мрежи и др., използване на дискриминативни и обидни етикети, използване на език на омраза, кражба на профили.</p>			
<p>Второ ниво</p> <p>ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЦИ НАРУШЕНИЯ ИЛИ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ - ТОРМОЗ</p> <p>-форми на физически тормоз: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане на уши или коса.</p> <p>-форми на психически тормоз: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне, манипулиране, подигравки, отправени пред целия клас, публично унижение, обиди, интриганстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, използване.</p> <p>-форми на сексуален тормоз: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози.</p> <p>-форми на кибертормоз:</p>	<p>Действията се предприемат от класен р-л и педагогически съветник, представител на Координационния съвет и задължително участие на родител, като се уведомява директорът.</p> <p>По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или органите на полицията. Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.</p> <p>Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето/например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, трябва да се уведоми директорът, който следва да се обърне към ОЗД.</p>	<p>Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз от свидетеля на случилото се или от класния ръководител</p> <p>Възстановяване на щети при наличие на такива.</p>	<p>1.Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички ученици.</p> <p>2.Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие.</p> <p>Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал до ОЗД.</p> <p>3.Учителя/класният р-л съобщава на КС за случая и по преценка директорът подава сигнал от името на училището до ОЗД и/или полицията и се инициира работа по случая.</p> <p>4.Уведомяване на родител.</p> <p>5.Мерки и действия-работка на Координационния съвет: анализ на ситуацията от регистъра и предприемане на работа по случая.</p> <p>6.Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.</p>

<p>непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане и разпространение без разрешение, унизителни за детето снимки/видео, кражба на профил и използване език на омраза.</p>			
<p>Трето ниво СИСТЕМНА ЗЛОУПОТРЕБА, КАКТО И СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА</p> <p>-форми на физически тормоз: сбиване, задушавате, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушковане с остьр предмет, провесване от прозорец или високо място, ограничаване на движението, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие.</p> <p>-форми на психически тормоз: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилиствено отнемане на пари и вещи, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в антисоциални групи и</p>	<p>Незабавно се уведомяват ОЗД и/или органите на полицията от служителят на училището. Действията на ниво училище се предприемат от Директор заедно с Координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги.</p> <p>Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето /би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура/ Директорът следва да информира ОЗД и/или полицията.</p> <p>При материална щета се съставя Протокол за възстановяване на щетата.</p>	<p>Ситуацията на тормоз се описват в Дневника със случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работ, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, като и се инициират процедури в съответствие със ЗЗД, Наредбата за приобщаващо образование и ЗПУО.</p>	<p>1.Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2.Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Незабавно се уведомява директорът и се подава сигнал към ОЗД и/или органите на полицията. 3.Уведомяване на родител. 4.Консултации-предприемане на индивидуални разговори с участниците. 4.Мерки и действия от страна на Координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на Директора. Ако друга организация или услуга е въвлечена в</p>

<p>организации, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на банди, последиците от които нараняват други.</p> <p>-форми на сексуален тормоз: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение.</p> <p>-форми на кибертормоз: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, профили и лични данни, заснемане без разрешение, заснемане и разпространяване на сцени на насилие, разпространение на записи, снимки и видео с детска порнография.</p>			<p>работата с ученика, училището установява връзка и синхронизира дейностите.</p> <p>6.Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.</p>
--	--	--	--

IV. НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз

Задължение на всеки учител и служител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, или за която е получил сигнал.

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени, да се прекрати физическият контакт между тях; когато има опасност за живота на детето, неговото здраве и физическият интегритет може да се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издързване, задържане на място.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап. Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важно е учителят ясно да обяви пред

всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на детето, което е нанесло насилието/тормоза и на други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интервенцията се насочва към децата-свидетели на насилието, към средата, а не към активните участници и потърпевшите в ситуацията на насилие.

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

2. Подход за възстановяване на щетата

Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема.

- Като първа стъпка учителят/класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете.
- При разговора детето само предлага как ще поправи грешката си, с което ще се възстанови нарушената ценност. С направеното предложение трябва да се съгласи и детето, което е потърпевшо от насилието.
- След изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят/класният ръководител, както и други педагогически специалисти, за определен период от време проследяват поведението на децата.
- По преценка децата могат да бъдат насочени към услуги в общността.

3. Действия при инцидент, криза или при повторни ситуации на насилие или тормоз

Предприемат се действия съгласно Класификацията на формите на тормоз и процедурите за интервенция.

- При инциденти и кризи се предприема работа в групов формат, като кризисната интервенция се извършва от педагогическия съветник.
- Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение.
- Погрешно е открито и публично пред другине деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително уронва достойнството му.
- Не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилие и детето, което е извършило насилие, с цел да се помирят и да се разберат.
- Проследява се поведението на детето.
- Валидират се правилата и етиката на поведение и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на институцията. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи отново.

- Насърчават се отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване на случая.
- По преценка децата могат да бъдат насочени към услуги в общността.

4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на детето и неговите родители към консултации и психологическа работа се осъществява от педагогическия съветник в училището.

5. Действия при насилие на ученик срещу учител или служител в училището

- Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мястото на извършеното насилие.
- Оказва се помощ, в случай че има пострадали.
- Детето трябва да бъде отделено с оглед на възстановяване на сигурността. Отделянето на детето може да бъде временно до успокояването му, осъществява се психологическо консултиране/кризисна интервенция.
- Уведомяват се родителите на детето.
- С детето започват дейности за установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. С него задължително разговаря педагогическия съветник, който дава становище след оценката на проблема и поведението за целите на вземането на решение за последствията от педагогическия съвет.
- Провежда се педагогически съвет за вземане на решение за последващи действия. Прави се план за работа с детето.

6. Действия при насилие на възрастен срещу ученик

- При насилие на възрастен над ученик незабавно се подава сигнал към ОЗД и/или полицията и се свиква Координационния механизъм за дете в риск.
- С пострадалото дете разговаря педагогическия съветник, който прави оценка и изготвя становище.

V. КОГА, КОЙ И КЪДЕ МОЖЕ ДА ПОДАВА СИГНАЛ ЗА ДЕТЕ В РИСК?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето:

Чл. 7, ал.1 „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане”, Държавна агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи”.

ал. 2 „Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е свързано с професионална тайна”.

2. Кой подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

- При идентифициране на случаи на насилие и тормоз на ученици, директорът на училището следва да бъде незабавно уведомен.

- Всеки работещ в училището, станал свидетел на ситуация на насилие и тормоз, е длъжен незабавно да уведоми ОЗД и/или полицията.
- В случаи на подозрение за ситуации на тормоз, всеки служител в училището може да проведе консултация на тел. 116 111- Националната телефонна линия за деца или на тел. 124 123 – когато се касае за кибернасилие или кибертормоз.

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

- Националния телефон за спешни повиквания – 112.
- ОЗД.
- Полиция.

ПРАВИЛА ЗА ДЕЙСТВИЕ

в случаи на насилие, тормоз, инцидент и други критични ситуации

Настоящите правила имат за цел прилагането на цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по- сигурна училищна среда.

При създаването на правилата са спазени следните **принципи**:

- Нетолериране и нетърпимост към тормоза и насилието в СУ „Св. св. Кирил и Методий” гр. Средец. Ангажираност от страна на всички възрастни в училище.
- Стремеж към формиране на училищна общност, култура на социално компетентно поведение от страна на всички участници в училищния живот и взаимно уважение.
- Строги граници, които индикират неприемливото поведение, водещо до прояви на тормоз и насилие и прилагане на съответни мерки при преминаването на тези граници.

I. Правила:

1. В СУ „Св. св. Кирил и Методий” гр. Средец всички участници в училищния живот се уважават взаимно (ученици, учители, ръководство, родители, непедагогически персонал).
2. Всички поддържат позитивен психологически климат и конструктивни отношения в дух на взаимно разбиране, сътрудничество и толерантност.
3. Всички в училище изпълняват съвестно и отговорно своите конкретни ангажименти по превенцията и справянето с училищния тормоз.

II. Определения:

Дефиниция на инцидент: Инцидент е всяко травматично събитие за дете, вследствие на което е наличен риск от увреждане на неговото физическо и/или психическо здраве.

Видове насилие: физическо, психическо, сексуално.

Дете в риск, по смисъла на т. 11 от §1 на Допълнителните разпоредби на Закона за закрила на детето е:

- а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
- б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството му;
- в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- г) което страда от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от специалист;
- д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

Задължение за съдействие по чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето:

Това задължение има всеки, на когото стане известно, че дете се нуждае от закрила, като това лице е длъжно незабавно да уведоми дирекция "Социално подпомагане", Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, т.е. достатъчно е алтернативното уведомяване и на една от тези институции. Това задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.

III. Действия от страна на училището при инцидент или проява на насилие между ученици и върху ученици

1. Действия за прекратяване на насилието или травматичното събитие

- Служителят на гимназията, свидетел на случилото се или уведомен за него, се намесва незабавно, за да преустанови проявата на насилие или друго травматично събитие.

2. Приоритетна грижа за здравето на всички ученици, участници в инцидента или насилието.

- Служителят на гимназията, свидетел на случилото се или уведомен за него, **сигнализира незабавно медицинското лице в училище**, за установяване нуждата от намеса на Бърза неотложна медицинска помощ. /Медицинското лице извършва преглед и сигнализира Бърза помощ, при нужда, след което описва състоянието, интервенцията и причината за нея в медицинския журнал/.

3. Незабавно се сигнализира за случилото се:

- 3.1. директора на училището и класния ръководител;**
- 3.2. родителите /настойниците, попечителите, други лица, при които детето е настанено като мярка за закрила на детето/ на учениците – пострадали от насилие или инцидент и тези, които са упражнили такъв.**

3.3. Дирекция „Социално подпомагане“ /ДСП/. Компетентна да предприеме мерки за закрила е тази дирекция, която е по настоящ адрес на детето, това е адресът, на който детето пребивава. В случай на по-голяма оперативност и спешност може да се сигнализира дирекция „Социално подпомагане“ по местонахождение на училището по телефон, факс, електронна поща /данни за телефони, факс, електронна поща на дирекции „Социално подпомагане“ на територията на цялата страна са поместени на сайта на Агенцията за социално подпомагане [/www.asp.government.bg/](http://www.asp.government.bg). До 24 часа от случилото се, сигналът се подава и писмено до ДСП.

3.4. При невъзможност за осъществяване на контакт с дирекция „Социално подпомагане“ сигналът за инцидента и предприетите действия или за проявата на насилие може да се подаде на **Националната телефонна линия за деца 116 111 към Държавната агенция за закрила на детето**, която е с национално покритие, денонощна и безплатна. Сигнал може да бъде подаден до Държавната агенция за закрила на детето и устно, по телефона, по факс, по електронна поща. Данни за териториалните поделения на Държавната агенция за закрила на детето, до които може да се подаде сигнал, са налични на официалната електронна страница www.sacp.government.bg.

3.5. Органите на МВР /инспектор Детска педагогическа стая, оперативен работник/

4. При нужда от Кризисна интервенция: В случай на травматично /кризисно/ събитие, настъпило за група ученици, вследствие на участие или присъствие на инцидента или упражнено насилие, водещо до риск от увреждане на физическото или психическо здраве, е възможно да се сезира Държавната агенция за закрила на детето, с искане за провеждане на кризисна интервенция. Кризисна интервенция може да се осъществи и от Министерството на образованието и науката – от психологи от Националната мобилна група за психологическа подкрепа.

5. Регистрация на инцидента или проявата на насилие: В тези случаи от страна на училищното ръководство се предприемат приоритетни и спешни мерки в грижа за здравето на ученика/учениците и сигнализиране на заинтересованите страни – родители, директор на училище, дирекция „Социално подпомагане“, след което случаят **се регистрира в Регистър, създаден във връзка с Механизма за противодействие на училищния тормоз**. Обособява се **досие**, в което се прилагат писмените обяснения на служители,

очевидци на случилото се, опис на хронологично предприетите действия и постигнати резултати в опазване на физическото и психическо здраве на децата – участници в инцидента и/или проявата на насилие. В случай на тормоз задължително се предприемат и действия по разработения алгоритъм към Механизма за противодействие на училищния тормоз.

6. Допълнителни действия в случай на упражнено насилие върху ученик от страна на служител в образователната институция – директорът на образователната институция предприема незабавни действия за проверка на фактите и обстоятелствата по случая, след което изготвя доклад за резултатите, който представя на вниманието на началника на съответното регионално управление на образоването и на органите на МВР.

7. Екипно обсъждане на случая, с оглед превенция на инциденти и прояви на насилие – задължително случаите на инциденти и тормоз се обсъждат на заседание на екипа, създадан във връзка с Механизма за противодействие на училищния тормоз във всяка образователна институция, с участието на социални работници от отдела за закрила на детето към дирекция „Социално подпомагане“, за анализ на случилото се и причините, които са го породили, както и планиране на мерки и действия, изпълнението на които ще доведат до трайно намаляване на случаите на насилие между деца, ученици и върху тях, и до снижаване на броя на инцидентите.

8. Привличане на външни специализирани доставчици на услуги за подкрепа на екипа за справяне със създадалата се ситуация и минимизиране на рисковете, както и предотвратяване на ескалиране на напрежението. Информация за доставниците на социални услуги може да бъде получена от официалната електронна страница на ДАЗД.

IV. Задължения на персонала, произтичащи от Механизма за противодействие на тормоза

1. Училищен координационен съвет

- Извършва анализ и обобщаване на резултатите от изследването и оценката на тормоза.
- Изготвя план за противодействие на тормоза след анализ на изследването и оценка на ситуацията в училището.
- Проследява и координира дейностите за справяне с тормоза на ниво училище.
- Обсъжда и приема процедурите за докладване, регистриране и проследяване на случаите на тормоз.

- Прави мотивирани предложения до директора с цел подобряване на работата.
- Подпомага класните ръководители с материали или консултации със специалисти, съдейства за организиране на периодични обучения на учителите по темата за насилието.

2. Ръководство

- Ръководството на училището създава необходимите условия и предпоставки за изграждане на позитивен психо-социален климат и конструктивни взаимоотношения в дух на толерантност, сътрудничество и партньорство.
- Контролира дейностите по превенция на насилието и тормоза и интервенция в случаите на тормоз.
- Осигурява обучение на служителите си във връзка с превенцията на насилието и тормоза.
- Осъществява взаимодействие с извънучилищни институции и организации, имащи отношение към проблема.
- Насърчава и поощрява просоциалното поведение и добрите взаимоотношения чрез подходящи форми – грамоти, организиране на конкурси, инициативи, форуми, кампании и др.

3. Педагогически съветник

- Всяка година извършва оценка на ситуацията в училище чрез различни анкети и методики, а също така подпомага дейността на класните ръководители за провеждане на изследването.
- Съвместно с членовете на УКС извършва анализ и обобщаване на резултатите от анкетирането и ги представя на Педагогически съвет / Общо събрание.
- Разработва теми във връзка с насилието и тормоза за час на класа.
- Организира дискусии , решаване на казуси, психологични тренинги и мероприятия с цел превенция на насилието и тормоза.
- Съхранява дневника за случаите на тормоз.
- Участва в екипите за работа по случай.
- Участва в дейността на Училищния координационен съвет.

4. Класни ръководители

- В началото и в края на годината провеждат изследване и оценка на тормоза между учениците в класа; запознават учениците в часа на класа с резултатите от анкетата и с Механизма за противодействие на тормоза в училище, включват в часовете на класа подходящи теми или дейности, посветени на справянето с агресивното и деструктивно

поведение. С помощта на учениците изработват правила на поведение за дадения клас във връзка с тормоза и договарят процедура, в случай на нарушаване на правилата. Правилата и последиците се пишат на постери и се поставят на видно място в класната стая, за да могат учениците да се придържат към тях в конкретни ситуации.

- Запознават учениците с процедурата за съобщаване на случаи на тормоз.
- Реагират при всеки опит за насилие над ученик в клас, съгласно утвърдените процедури и приетите правила и последици.
- Всеки инцидент или проява на тормоз от второ и трето ниво описват в дневник за случаите на тормоз, съхраняван от педагогическия съветник.
- Участват в работата на екипа, сформиран по конкретен случай на ученик от класа им.
- Провеждат периодично превантивни занятия по проблемите на тормоза, като могат да привличат различни специалисти, например от Центъра за обществена подкрепа, Местната комисия за борба срещу противообществени прояви на малолетни и непълнолетни и др. Информират учениците за националната телефонна линия за деца в рисък 116 111.
- Информират родителите за дейностите по Механизма, както и за приетите правила и процедури. Съдействат за включването им в дейностите на ниво училище.

5. Учители, които не са класни ръководители

- Включват темата за насилието в учебни единици, при които това е възможно.
- Поощряват поведение на сътрудничество и взаимопомощ.
- Познават и използват установената система за информиране и съобщаване за случаи на тормоз над ученици.

6. Дежурни учители

- Спазват стриктно утвърдения от директора график за дежурство.
- Реагират според утвърдените процедури в ситуации на насилие по време на дежурството им.
- Оказват съдействие на колеги при установени от тях нарушения на ученици и докладват на училищното ръководство.

7. Непедагогически персонал

- Полагат грижи за предотвратяване на насилически действия в училищните помещения, за които отговарят.
- Познават основните принципи на действие при наличието на прояви на насилие и ги прилагат.
- Не допускат прояви на насилие и съобщават за тях на класен ръководител, педагогически съветник, заместник-директор, директор.

V. Процедура за информиране и съобщаване на случаи

- Ако ученик стане жертва на тормоз трябва да уведоми класния си ръководител и да обсъди с него ситуацията и начина за разрешаване на проблема, в съответствие с утвърдените правила на класа. Ученици, които са станали свидетели на насилие, упражнено спрямо техен съученик, не трябва да остават пасивни, а е необходимо задължително да информират класния си ръководител за това. За случилото се може да бъдат уведомени и педагогическия съветник или училищното ръководство.
  - Всеки класен ръководител може да договори с учениците си от класа и други форми и начини за съобщаване на случаи на тормоз в паралелката.
- Всеки учител и служител, наблюдавал ситуация на насилие между ученици, е длъжен да се намеси, за да я прекрати** и впоследствие да информира класния ръководител на учениците и училищното ръководство. Според нивото на проявата на насилие (т.е. при второ или трето ниво) се информира и УКС чрез описание на ситуацията в дневника за случаи на тормоз, съгласно приложението към Механизма. УКС заседава по случая и набелязва мерки с цел намаляване инцидентите.

VI. Процедури за регистриране, докладване и разглеждане на случаи на насилие и тормоз сред учениците

Всяка ситуация на тормоз от второ и трето ниво, съгласно Механизма, трябва да бъде регистрирана и описана в Дневника на училището за случаи на тормоз от учителя, който я е наблюдавал. Дневникът се съхранява при педагогическия съветник. На базата на вписаните случаи, координационният екип извършва оценка на риска и анализира и ситуациите определя необходимостта от индивидуална работа по случай с ученик. УКС създава процедура за откриване и работа по случай в училище. При нужда от

допълнителна работа с дете, упражняващо насилие или жертва на насилие, се изготвя индивидуална работна програма с ясно разписани функции и дейности на екип от пед.съветник, класен ръководител и родител.

VII. Действия в случай на инцидент, който поставя в риск и уврежда живота и/или здравето на ученик

Учителите или служителите действат в следната последователност:

- прекратяват конфликта и извеждат пострадалото дете от опасната зона ;
- оказват първа помощ и/или търсят такава от медицинското лице в училището;
- при непосредствена опасност за здравето и живота на пострадалото дете се обаждат на телефон 112;
- уведомяват веднага училищното ръководство, медицинското лице, педагогическия съветник, класния ръководител;
- класният ръководител от своя страна уведомява родителите/настойниците на детето;
- описват ситуацията писмено в протокола за отговор на насилие.

VIII. Действия при установяване, че дете е жертва на насилие или е в риск от такова

Всеки служител на СУ „Св. Св. Кирил и Методий”, на когото стане известно, че дете е в риск и се нуждае от закрила, следва незабавно да уведоми директора на училището, заместник-директора или педагогическия съветник. След проверка на случая директорът подава сигнал до Отдел „Закрила на детето”.